

Digitale Nieuwsbrief Stichting Kerkuilengroep Nederland

Nummer 23 - najaar 2024

Rampjaar 2024

Inderdaad, het is geen leuk bericht om deze Digitale Nieuwsbrief mee te beginnen. U heeft gelijk, maar André Eijkenaar, die toch meestal positieve berichtgeving heeft, is somber over zijn bevindingen en neemt u als lezer mee in zijn constatering.

Wellicht heeft u dezelfde ervaring en herkent u zijn teleurstelling.

Wij vonden het in ieder geval aangrijpend genoeg om het u te presenteren.

Sinds ik in 1990 ben aangesloten bij de Werkgroep kerkuilen in Groningen heb ik nog niet zo'n slecht broedjaar meegemaakt. Daarbij reken ik niet het aantal broedgevallen in dit jaar als ijkpunt.

Toen ik begon in mijn regio, 30 jaar geleden, had ik uiteraard veel minder legsels dan nu. Nee, het is meer hoe dit jaar is begonnen en het verloop van de weinige broedgevallen die ik wel had. Dat de veldmuizenstand door de natte omstandigheden laag was wist ik al. Ook dat het geen geweldig broedseizoen zou worden. Echter heb ik op de zandgronden vaak toch wel redelijk succesvolle paartjes. De Kerkuil kan daar makkelijker overstappen op andere soorten, denk aan bosmuis, grote bosmuis, woelmuizen, ratten en spitsmuizen.

Ook ik ben somber....

Niet alleen zat ik op minder dan de helft van het aantal broedgevallen maar ook het uitvliegpercentage was zeer laag. Gemiddeld maar één tot twee jongen. Ik moest ook vrij vaak uitrukken om jongen die in de problemen zaten op te halen of terug plaatsen in de nestkast.

Mijn hoop was dan ook gevestigd op de tweede broedfase, verderop in het jaar. Ik was ervan overtuigd dat het dan goed zou komen. Helaas, niet één legsel gevonden. Op de meeste plekken gelukkig wel nog de ouder-uilen.

Als je dan ook nog het relatief hoge aantal gemelde verkeersslachtoffers meeneemt in het verhaal, dan is dit jaar er één die we nog lang gaan voelen. Sterfte van veel oudere uilen en geen aanwas van jongen. Ik houd mijn hart vast voor volgend jaar!

De Landelijke Uilendag 2024 zit er weer op

Als ik zaterdagochtend in mijn auto stap richting Meppel merk ik voor het eerst toch iets van zenuwen. Zo'n uilendag organiseren is niet heel moeilijk, vooral veel werk. Maar wat anderen er uiteindelijk van vinden heb je maar voor een klein deel zelf in handen. Wat als iedereen het programma maar zozo vindt of wat als er bijna niemand komt opdagen straks...?

Ik krijg even een beeld van wat er zou gebeuren als er helemaal niemand komt. Dan zitten we daar met zo'n 30 man van de organisatie en krijgen we de ene prachtige privé presentatie na de andere. Zonde van al het geld en alle moeite natuurlijk, maar zelfs dan zou het nog gewoon een mooie dag zijn. En als het slechtst mogelijke scenario zelfs al mooi is, dan belooft het waarschijnlijk een hele mooie dag te worden. Weer helemaal gerustgesteld leg ik de rest van de afstand naar Meppel af.

De dag loopt, op een enkele hapering na, op rolletjes. De sprekers en de dagvoorzitter zijn in vorm, de standhouders hebben er zin in en alle andere mensen uit de organisatie zorgen dat ook de laatste plooitjes gladgestreken worden. Overall veel blije en tevreden gezichten, prachtige lezingen en tussendoor veel enthousiaste ontmoetingen; de dag vliegt voorbij.

En dan zit ik al weer terug in mijn auto en de dag zoemt nog een beetje na in mijn hoofd. Bijna 300 mensen hebben een mooie dag gehad en het netwerk van mensen die met uilen begaan zijn is weer een stukje ververst en versterkt.

Wat ons betreft was het al het werk meer dan waard en we gaan binnenkort met alle partijen bij elkaar zitten of we dit evenement weer terug op de agenda willen zetten, net als voor 2019.

Voor nu vooral nog één keer heel veel dank aan iedereen die heeft bijgedragen aan het mogelijk maken van deze dag en aan al die enthousiaste bezoekers die ons hebben laten merken dat ze blij waren dat de Landelijke Uilendag weer georganiseerd werd.

Heb je nog een ervaring die je wil delen of tips of ideeën voor een volgende dag, dan horen we dat uiteraard graag. Je kunt het kwijt bij ieder bestuurslid van SKWN, STONE of OWN en dan komt het vanzelf bij ons terecht.

Heb je spijt als haren op je hoofd dat je toch iets anders bent gaan doen die dag? Dan hebben we als kleine troost de samenvattingen van alle presentaties gebundeld en op de websites van SKWN, STONE en OWN gezet. En ook als je wel geweest bent is het zeker interessant om een paar dingen nog eens terug te lezen. Voor SKWN vind je de samenvattingen via de onderstaande link:

https://www.kerkuil.com/pg-17825-7-139863/pagina/landelijke_uilendag_2024.html

(en klik daar op 'Samenvattingen in pdf')

Namens de hele organisatie,

Mark Hessels

Alle sprekers nog één keer even terug op het podium.

Duik in de wereld van uilen en leer ze (nog) beter kennen

De cursus 'Uilen in Nederland' - nu met korting

Gericht op de beginnende uilenkenner, maar ook interessant voor de ervaren vogelaar

In de digitale cursus 'Uilen in Nederland' van Vogelbescherming leer je over het gedrag, de geluiden, uiterlijke kenmerken, leefomgeving en eetgewoonten van deze zes uilen: bosuil, kerkuil, oehoe, ransuil, steenuil en velduil.

Wat kan je verwachten:

- Jouw eigen online leeromgeving
- 6 lessen van ca. 45 minuten per les
- Uitgebreid beeld-, geluid- en videomateriaal
- Interactieve quizvragen

Dit alles krijg je normaal gesproken voor een bedrag van €25,- (Vogelbescherming leden €20,-).

Speciaal voor jou -als nieuwsbrief-abonnee van Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland- krijg je tijdelijk €5,- extra korting! Deze korting werkt boven op je eventuele ledenkorting van Vogelbescherming.

Gebruik de kortingscode **KERK25** bij het afrekenen van de cursus.

Ga naar www.vogelbescherming.nl/cursus-uilen én volg deze leerzame en leuke cursus.

Met vriendelijke groet,

Gert Ottens

Communicatieadviseur

Vogelbescherming Nederland

Ondanks blijdschap tóch teleurstelling

Cartoon: Yael Weiss / Dreamstime

Op 21 maart werd op een adres waar al jarenlang een zeer succesvol paar broedt, het eerste Kerkuilen ei gelegd.

We konden dat zien via een geplaatste webcam. Volgens de normale routine volgen er nog vijf en op 1 april was het setje van zes eieren compleet en volgde er een periode van relatieve rust.

Tot onze grote verbazing zagen we in een tweede kast op hetzelfde adres op 6 maart een nieuwe uil. Op 21 maart volgde een tweede uil en zo ontstond een nieuw paar. Wat waren we verguld door deze ontwikkeling. De boerderij werd direct omgetoverd tot De Kerkuilenhoeve. Tot onze grote blijdschap werd door het nieuwe echtpaar met verve gepaard en werd op 10 april het eerste ei gelegd. Twee broedsels op één adres, wat een luxe!! Op 24 april was het broedsel compleet met maar liefst zeven eieren. 13 eieren op één adres: superdeluxe.

Maar toe begon de ellende

Pa van het laatste broedsel was in en na de nacht van 26 op 27 april nergens meer te bekennen en door honger gedreven verliet moe het nest op 30 april. Jammer, maar gelukkig hebben we nog een nest in kast 1, was onze reactie. En toen begon de sterfte onder de jongen, door het door iedereen inmiddels bekende gebrek aan muizen. Om een lang verhaal kort te maken: uiteindelijk konden we op 29 juni slechts twee jongen ringen.

Dat 13 een ongeluksgetal heet te zijn, is ons bekend, maar dat dit ook bij uileneieren geldt, hebben we proefondervindelijk ervaren.

Een typerend beeld in het voor ons en voor vele anderen bar slechte seizoen 2024.

Groet,
Rein en Ans Beentjes

Tussendoortje

Op de verjaardagsvisite bij mijn broer zag ik deze vrucht van de zwarte noot. De gelijkenis met de kerkuil was zo treffend dat ik er iets mee moest doen. De 'herfstuilen' gecombineerd met zaden van beuk en esdoorn, snavel is de doorn van een roos.

André Eijenaar

Verrassende verhuizing

Op 9 mei ontdekte de eigenaar van een van mijn kerkuiladressen voor het eerst een nest met vijf eieren in het voorportaal van de kast. Bij deze eigenaar had ik ook nog een kast verderop in een schuur met een afstand van naar schatting 100 meter. Hier broedde de kerkuil al vanaf 2019, dus vier keer.

Maar de eigenaar had de schuur en het bijbehorende land verkocht en de nieuwe eigenaar was in april en mei druk met de verhuizing en werkzaamheden bij de schuur van de kast. Ikzelf denk dat de kerkuil hoge nood heeft gehad toen zij koos voor het voorportaal in de andere kast verderop.

Op de foto's het voorportaal met de eieren en de jongen.

Henk Post kerkuil regio Den helder-Anna Paulowna e.o.

Foto's: van Albert Komen.

Feit:

Kerkuilen in de kerk, ze zijn er nog steeds

Door: Mark Sloendrecht

De kerk 'Johannes den Doper' in Veldhoven- in de volksmond ook wel de kerk van Oerle genaamd- kent een rijke historie met kerkuilen. In 1980 werd hier een kerkuilenkast geplaatst door leden van Vogelwerkgroep de Kempen. Doordat kerkzolders en kerktorens in die tijd werden afgedicht om vogels buiten te houden, moesten kasten worden geplaatst om de populatie kerkuilen te kunnen behouden. De kerkuil was toen een schaars geworden broedvogel mede door gebrek aan nestgelegenheid.

Maar al ver voor de plaatsing van deze kerkuilenkast '1420' werd op 30 maart 1967 al een adult kerkuil geringd, zoals valt op te maken uit het archief van Kerkuilenwerkgroep Nederland. De kerkuil is hier vrijwel elk jaar broedend aan te treffen en om die reden werd er meermaals een oorkonde uitgereikt.

Toch is de kerkuil al jaren terug minder vaak in kerken te vinden maar daarentegen steeds meer in veldschuren. In de loop der tijd bezochten ook minder gelovigen de kerk en de 'ontkerkelijking' was een feit. Op Hemelvaartsdag 2023 werd de laatste dienst hier gevierd en werd de kerk van Oerle dit jaar ingericht als fitnessruimte.

Voorafgaand aan de herbestemming werd onze vogelwerkgroep benaderd door het kerkbestuur om afspraken te maken om de uilen hier ongestoord te laten leven. Op deze manier konden ook de jaarlijkse controles gewoon door blijven gaan. En dus stond ook dit jaar de kastcontrole weer gepland voor de eerste week van juni. Op 31 mei wilden we een afspraak maken voor het bezoek een week later, maar Kapelaan Beekman stuurde ons direct een foto van een gevonden jonge kerkuil in het kippenhok van zijn pastoretuin naast de kerk.

We zijn direct polshoogte gaan nemen en de uil zat nog steeds in het nachtverblijf van de kippen. We wilden de uil vervolgens terugzetten in de kerkuilenkast in de kerk. Maar in die kast lagen nog slechts twee kadavers en het zag er verlaten uit. Kapelaan Beekman was mee naar gewelven op de kerkzolder geweest om de kast te controleren en hij merkte terecht op dat we geen week later hadden moeten komen. Omdat er in de regio geen van dergelijke vroege broedsels bekend waren -met jongen van ± acht weken oud, om dit jong bij te kunnen plaatsen-, werd besloten het vogelasiel in te schakelen. Die nacht heeft de kerkuil nog wel doorgebracht bij de Zoo Veldhoven, met een rat als voedsel maar de volgende ochtend werd deze ondergebracht in 'Vogelopvang Someren'.

Na enkele weken goed te zijn verzorgd in het vogelasiel kon de kerkuil op 23 juni worden uitgezet. Het inmiddels vliegvaardig jong met ringnummer 5.571.108 werd geplaatst in een kerkuilenkast met enkele prooien op 300 meter afstand van de kerk. Een dag later zagen we op de webcam in deze kast dat ze alsnog succesvol uitvloog. Het was voor ons het eerste broedgeval van 2024 en tevens het begin van een reeks kastcontroles.

Het verhaal van de uilen en deze kerk is veelzeggend voor het verloop van dit broedseizoen 2024 en het voorkomen van uilen in kerken. De vele regens hebben duidelijk hun weerslag gehad op het broedsucces van vele kerkuilen. We troffen dit jaar dus niet alleen minder broedsels aan maar ook relatief veel uitval onder de jongen. Bij het openen van de kasten troffen we naast kadavers ook vaker prooiresten van vogels aan, meer dan in andere jaren het geval was.

En de kerk 'RK Johannes den Doper' in Oerle heeft zoals vele kerken in de Kempen een nieuwe bestemming gekregen maar gelukkig zijn de kerkuilen na al die jaren nog steeds gebleven!

Met vriendelijke groet,

Mark Sloendregt, Simone Valkonet en Gerben Helmes namens Vogelwerkgroep de Kempen.

Foto's: Simone Valkonet en Mark Sloendregt

Kerkuilkasten met camera en enthousiaste kijkers gezocht

Onderzoek met kastcamera's wordt technisch steeds eenvoudiger en daardoor ook steeds vaker toegepast.

Ook voor kerkuilen zijn er nog een hoop vragen en onduidelijkheden die belangrijk zijn voor hun bescherming en die met kastcamera's mogelijk beter beantwoord kunnen worden.

SKWN is daarom bezig met voorbereidingen om in broedseizoen 2025 een landelijke broedonderzoek uit te voeren in kasten waar al camera's geïnstalleerd zijn. De eigenaren van deze kasten, die waarschijnlijk toch al regelmatig kijken wat zich voor de camera afspeelt, worden gevraagd om op een **aantal zaken wat extra goed te letten**, die te noteren en te delen met ons.

De extra inspanning is dus waarschijnlijk niet heel groot, maar we verwachten hier wel echt belangrijke inzichten mee te krijgen.

Dus heb je een nestkast met een camera en lijkt het je leuk en/of nuttig om mee te draaien in dit project neem dan vrijblijvend contact op met Mark Hessels voor meer informatie.

Email: alam.naturephotography@gmail.com

Goud van oud

Een voorval uit de jaren negentig, toch misschien nuttig om te weten

Door: Gertjan Langedijk

St. Maartenszee, 1993 was niet zonder problemen

Voor het derde jaar is hier nu met succes gebroed. Op 14 mei hoorden we voor het eerst de geluidjes die de jonge uilen maakten. Met het openen van de kast werd nog gewacht totdat ook het vrouwtje eropuit trok om voor voedsel te zorgen.

Op 24 mei troffen we maar liefst zes jonge Kerkuilen aan in de kast. De drie kleinste vogels die nog heel klein waren zaten verborgen onder de grootste vogels. Twijfels over de levenskansen van de kleintjes hadden we wel maar het hele stel groeide voorspoedig op. Op 21 juni konden alle zes geringd worden. De oudste is nu zo'n vijf en een halve week en alle vogels maken een prima indruk.

Dan slaat het noodlot toe

Met observaties in de avonduren was het ons opgevallen dat het eigenlijk wel erg rustig was in de kast. Zes Kerkuilen van deze leeftijd moeten met elkaar een heleboel kabaal maken en dat hoorden we onvoldoende. We wilden voor de rust van de jongen de kast niet aldoor open maken om te kijken maar in de avond van 19 juli konden we het niet meer afwachten. We troffen slechts twee jonge Kerkuilen in de kast aan die groot genoeg waren om weg te vliegen wat ze ook deden. Het leek er op dat de andere vier jongen de kast al verlaten hadden en ergens in de omgeving moesten zijn.

De bodem van de kast (gevuld met turfmolm maar nu vies en vuil van de braakballen en de uitwerpselen) zag bij de uitvliegopening wel wat hoog. Hieruit viste ik de vier karkassen van de ontbrekende jongen uit te voorschijn. Moeilijk te schatten hoelang ze al dood waren maar toch wel zo'n dag of tien tot veertien. Ik kreeg het gevoel dat ze min of meer tegelijk zijn gestorven. Maar waarom??

Vorig jaar (1992) hebben we ook het onverklaarbare sterven van twee van de vier jongen gehad in deze kast. Die waren toen veel kleiner en nog niet geringd.

Luc Smit zet me aan het denken als hij het over de temperatuur in de kast heeft die met warm weer behoorlijk kan oplopen. De plaats van de kast, dicht onder het dak van golfplaten in de schuur, werkt daar ook aan mee.

Tussen 29 juni en 4 juli was het een warme periode. De temperaturen waren achtereenvolgens 26, 27, 26, 23, 21 en 24 graden Celcius. De lucht in de broedkast is altijd al een verschrikking. Ammoniakgas wordt ontwikkelt als de uitwerpselen in ontbinding overgaan. Samen met de braakballen en de lichaamswarmte van de uilen wordt dit proces ook nog versneld. Mogelijk hebben ook parasieten nog een rol gespeeld want de kast is vergeven van het ongedierte.

De kast, in dit geval is gemaakt van hechthout en kan niet goed ventileren. Een kast gemaakt van losse planken is beter.

De conclusie luidt nu: **dood door verstikking.**

Het is heel jammer dat we hier vorig jaar al niet achter zijn gekomen. Dan hadden we met een ventilatie-opening dit kunnen voorkomen. Maar ja, als eerder in 1991 alles goed gegaan is met vier uitgevlogen jongen dan denk je daar niet aan.

Als bodemmateriaal is turfmolm misschien niet de beste keus en denken we nu aan kattegrit wat veel beter absorbeert. Eventueel gemengd met wat turfmolm.

Uit dit voorval is vervolgens lering getrokken. Belangrijk is dat ventilatie in de kast een rol moet spelen. We hebben nu uit het deksel een rechthoekig gat van ca. 20x30cm gezaagd en deze met een iets grotere plaat weer afgesloten waarbij we op de hoekpunten afstandsblokjes plaatsten, 1 cm is genoeg. Op deze wijze blijft het donker in de kast.

Bij het binnenkomen van de kerkuilen in de kast kan nu vrij een luchtstroom zijn werk doen.

Nadien hebben we hier ieder jaar een broedsel gehad maar nooit meer met deze gevolgen.

Eerste broedgeval in een molen vastgesteld in regio 7 Noord - Holland

Sinds 2008 is er een kerkuilenkast geplaatst in een windmolen aan de Kolkweg te Aartswoud. Het betreft hier een traditionele achtkanter. Boven in de kap is een nestkast geplaatst en achter een schot gemaakt zodat de eventuele kerkuilen niet in de bovenkap vrij los konden vliegen.

In het middelste raam de regiocoördinator met twee jonge kerkuilen in zijn hand.

De molenaar had wel eens een dode kerkuil boven in de kap gevonden. Deze was blijkbaar tussen de kap en de molen door de tandwielkrans gekropen. In de afgelopen jaren was er steeds strijd tussen kauwen en mogelijke kerkuilen voor een bezetting van de nestkast.

Op 20 juli werd ik gebeld door de bewoner van de molen (niet de molenaar) met de mededeling dat er een verzwakte kerkuil onderaan de molen voor de deur zat. Ik heb mij ter plaatse gemeld en hoorde dat de bewoner de kerkuil boven in de molen in een doos had geplaatst. Men had de afgelopen tijd wel wat geluiden boven gehoord maar dit vergeten om dit door te geven aan mij. Eenmaal boven constateerde ik dat de kerkuil was overleden. Het was een jonge vrouwelijke kerkuil van ongeveer 61 dagen oud en broodmager. Omdat het om een jong bleek te gaan heb ik de kerkuilkast gecontroleerd en gezien dat deze leeg was en er wat braakballen in kast aanwezig waren.

Onder de indruk

Ik ben er vanuit gegaan dat het broedsel uitgevlogen was en dat ik de samenstelling niet meer kon vaststellen. Omdat er heel wat takken van kauwen-nesten zich in de nabijheid van nestkast bevonden heb ik de molenaar gevraagd om deze te verwijderen. Op 10 augustus werd ik gebeld door de molenaar dat hij twee jonge kerkuilen aantroef in de afgesloten ruimte naast de nestkast. Hij was aan het schoonmaken en verplaatste de nestkast wat naar voren en achter de kast bleken twee jonge kerkuilen verborgen. Meteen de ringer (Luc Smit) gebeld en zijn we ter plaatse gegaan.

Zeer in hun sas

Omdat we boven in de molen moesten zijn hebben we de jonge kerkuilen in de kap geringd. Het was nogal een dingetje om van etage naar etage via smalle trapjes en luiken in de kap te komen. Eenmaal in de ruimte gekomen waar de jonge kerkuilen gespot waren zag ik in eerste instantie geen jonge kerkuilen.

De vrees was dat de jongen gevlogen waren. Toch nog maar een keer in de nestkast gekeken en jawel daar zaten de gezusters kerkuil lekker tegen elkaar aan. In de kap hebben we, nadat de molenaar de molen stil had gezet, (veiligheid voor ons) de jongen geringd en na een fotosessie hebben we de jongen teruggezet en zijn naar beneden gegaan. Bewoners en molenaar waren zeer in hun sas met het eerste broedgeval en ook wij waren onder de indruk van het ringen boven in een molen. Je maakt nog eens wat mee.

N. Schouten

Duivels dilemma

Wát hebben jullie ons verrast met zoveel kopij! Er kwam bijkans geen einde in zicht. Wij waren ècht met stomheid geslagen en zijn direct aan de gang gegaan. Maarrrrr, halverwege de opmaak hadden we wel in de gaten dat dit een erg dikke Nieuwsbrief zou gaan worden. Met een beetje vooruitziende blik zouden we op **minimaal** 15 pagina's uitgekomen zijn.

Na overleg met het bestuur is besloten om kopij met eenzelfde soort 'inhoud' niet in één editie te plaatsen. Daarnaast zijn meer dan 15 pagina's wel erg veel. De mening was dat tijdens het lezen de aandacht zou verslappen en de mogelijkheid zelfs zou bestaan dat deze editie niet helemaal meer gelezen zou worden. En dat zou toch wel erg jammer zijn!

Geloof u ons gerust, het was een DUIVELS DILEMMA om een splitsing in de kopij te maken, dit om de inzenders niet teleur te willen stellen, maar de ervaring leert (helaas) dat een nieuwsbrief met bijna gelijklopende kopij al snel 'opzij' gelegd wordt!

De betreffende inzenders zijn van deze beslissing door de redactie op de hoogte gesteld. Dat vonden wij wel zo netjes.

Oók een voordeel, want nu komen wij in december met nóg een editie, dit temeer omdat de kopij die nu niet geplaatst is aan actualiteit zou verliezen. Dus kunt u weer uitkijken naar de verschijning van het winternummer 2024.

Dus kunnen wij met een gerust hart afsluiten met:

"Tot december, maar vergeet niet dat ook úw bijdrage van belang is voor de continuïteit van de Digitale Nieuwsbrief."

Namens de redactie,
Engelbert van derGiessen

Weer een verwennerij van André Eijkenaar, met deze prachtige foto!